

תקנו   נתיבות   נתיב העושר   עולם

נתיב העושר

- פרק א

בספר משלי (כג, ד) אל תיגע להעשיר מבינתך חדל.

שלמה המלך ע"ה רצה לומר שהאדם לא יהיה רודף להגיע אחר העושר, רק שיהיה מסתפק במה שנתן ה' יתברך אליו ולא ירדוף בכח ובחזקה להתעשר. ואמר מבינתך חדל כמו שהזהיר שלא ירדוף אחר העושר כך הזהיר שלא ירדוף לקנות חכמה ותבונה אשר אין ראוי אל האדם וירצה להשיג מעצמו ומדעתו רק יקבל מרבו, כי השגת הבינה אינה לפי מדריגת האדם רק יעמוד האדם במדריגה אשר ראוי לאדם, ולכך אמר מבינתך חדל ולא ילך אחר תשוקתו.

ואלו שני דברים דהיינו העושר והחכמה הם דומים לגמרי בענין זה, כי כשם שהעושר הוא זולת האדם והוא קנינו, וכך החכמה היא זולת האדם והוא קנה החכמה וזה שאמר אל תיגע להעשיר מבינתך חדל.

ובן בדברי חכמים יקרא עניות בין שהוא עני ממש ובין שהוא עני בתורה כמו שאמרו מאי עניות עניות של תורה (קידושין מט, ב), וכן יקרא עשיר כאשר הוא עשיר בחכמה, כי כמו שהעשירות של נכסים קנינו של אדם כך יקרא חכמה קנין לאדם, וכן אמרו אין זקן אלא שקנה חכמה (קידושין לב, ב).

והכתוב שאמר אחר זה התעייף עיניך בו ואיננו כי עשה יעשה לו כנפים כנשר ועוף השמים (משלי כג, ה), והכתוב הזה על שניהם מוסב שרצה לומר כי אם יעשה זה כאשר יגיע להעשיר ולקנות על ידי בינתו עשה יעשה לו כנפים כנשר ועוף השמים מפני כי העושר הזה והחכמה הזאת אינה מצד האדם שאינם ראויים אל האדם, ומאחר

שאינם ראויים אל האדם אינם נשארים אצל האדם והם פורחים ממנו ולא נשארים עב האדם.

ולכך זכר שני דברים כנשר וכעוף השמים, ונשר אמר כנגד החכמה היתירה שלא יבקש לדעת ולהבין סתרי תורה וסתרי חכמה ואין לו עסק בנסתרות שהם אינם ראויים לו כי החכמה הוא לעליונים, ולכך אמר שיעשה לו כנשר שהוא עוף פורח למעלה, כלומר שיסור ממנו החכמה שאינה שייך לתחתונים רק לעליונים.

וזכר עוף השמים כנגד עושר בממון, כי גם העושר ראוי שיהיה מן השמים לא מן האדם עצמו, ואם יגע להעשיר עושר הזה יעשה לו כנפים לסור ממנו כמו עוף השמים שהוא אצל האדם ומסתלק ממנו כך תוסד ממנו העושר, ולקמן נפרש כי שניהם אמר שלמה על העושר כמו שיחבאר.

אבל ראוי לאדם שיהיה מסתפק במה שיש לו מבלי שירדוף אחר העושר, והמדה הזאת היא עליונה מאוד ורבותינו ז"ל הגדילו המדה הזאת להעלות אותה מאוד.

אפס

בפרק קמא דברכות (ת, א) אמר רבי חייא משמיה דעולא גדול הנהגה מיגיע כפו יותר מירא שמים, דאילו כנהגה מיגיע כפו כתיב אצלו אשריך וטוב לך (תהלים קכה, ב) אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא ואילו בירא שמים כתיב אשרי איש ירא ה' (שם קיב, א), ע"כ. ולמה נאמר במי שנהגה מיגיע כפו אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא.

ופירוש דבר זה כי הנהגה מיגיע כפו אשר הם מעשה ידיו ודי לו במה שיש לו וזהו מדת הסתפקות, כי אם לא היה

נתיבות

נתיב העושר

עולם

תקנ

בפק בעצמו לא היה נהנה מיגיע כפו כי חסר תמיד, כמו שאמרו על אותם ניהם לא תשבע עושר. אבל כאשר הוא מיגיע כפו מסתפק בודאי בעצמו ואינו ומפני זה נאמר עליו אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא.

לאדם כמו זה ראוי אליו המציאות ביותר מפני שהוא בריאה בלי חסרון, שכל אשר מסתפק בעצמו הוא מורה על בריאה דה ועל מעוט המציאות שהרי אינו הפק בעצמו והוא חסר, ושייך לומר על סתפק בעצמו כאשר הוא שלם אשריך ה"ז ובעוה"ב, כי ראוי לו עוה"ז ועוה"ב לימות כאשר הוא שלם ואינו חסר בעצמו מציאותו בעולם הזה ובעולם הבא אינו חסר גם כן.

אל הדבר כאשר הוא בריה שאינה חסירה בעצמה לא יהיה חסר לא מן עולם ה ולא מן עוה"ב, אבל ירא שמים מפני יחו אין זה מסתפק בעצמו רק תמיד ירא עלי יחטא, אף כי דבר זה יראת שמים כל מקום לא תוכל לומר שהוא שלם עד ראוי לו עוה"ז והעולם הבא אבל נאמר עליו אשרי בלבד.

ה אף כי יש לירא שמים גם כן שכר בעוה"ז ובעוה"ב מכל מקום שכרו של ה"ז והעוה"ב נכללו שניהם בלשון אשרי, ינו דומה למי שנהנה מיגיע כפו כי מעלתו יחד בעוה"ז בפני עצמו ובעוה"ב בפני עצמו כפי מה שהוא עוה"ז וכפי מה שהוא עוה"ב, וכזה יש לו עיקר ועצם עוה"ז בשלימות ועיקר עצם עוה"ב בשלימות, כי עולם הזה והעולם הבא מחולקים בעצמם, כאשר אמר אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב גם כן נתן לו עוה"ז בפני עצמו ועוה"ב בפני עצמו וכזה יש לו עולם הבא בשלימות לפי מה שהוא, אבל ירא שמים נכללים באחד לומר אשרי בלבד, ולכך אי אפשר לומר כי יש לו עיקר עוה"ז ועיקר עולם הבא כי עיקר עוה"ז ועוה"ב הם נבדלים זה מזה.

ואמר אשריך בעולם הזה, כי בעוה"ז ששם מגיע לאדם חסרון ונפילה אמר אשריך שתהיה מאושר וקיים ולא יבא עליו נפילה, ובעוה"ב ששם הטוב בודאי טוב יהיה לו וכל זה מפני שבעל מדה זאת שלם בלי חסרון, והבן דברים אלו מאוד.

וגם תדע כי זהו עצם עוה"ב, כי אין עוה"ב רק שאין מקבל מזולתו, כי התבאר פעמים הרבה כי אין מקבל רק החומר ואלו בעוה"ב שאינו עולם גשמי אין מקבל שם, והמסתפק בעצמו אין מקבל מזולתו רק עומד בעצמו, ולפיכך עליו נאמר אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב כי יש לו מדה שראויה לעוה"ב, וגם בעוה"ז הוא מדה עליונה כאשר הוא מסתפק בעצמו ואין לו המדה החמרתית אשר הוא מקבל תמיד ועוד יתבאר.

ודבר זה עוד יותר עמוק, ויש לך לדעת כי הנהנה מיגיע כפו אי אפשר שלא יגיע גם כן לאהבת ה', כי מי שנחן מתנה לאחד ואותה מתנה אהובה על המקבל ביותר אין אפשר שלא יאהב מאוד למי שנותן לו המתנה הזאת, וכבר אמרו שהאהבה יותר מן היראה, שהרי אצל האהבה כתיב ועושה חסד לאלפים לאוהבי (שמות כ, ו) ואצל היראה כתיב ועושה חסד לשומרי מצותי לאלף דור (דברים ז, ט) הרי כי האהבה גדולה מן היראה, ומי שהוא אוהב ונהנה מיגיע כפו אי אפשר שלא יאהב ה' יתברך גם כן שנתן לו זה.

ולפיכך הכתוב זכר אלו שניהם יותר שהם כנגד היראה והאהבה ואהבה גמורה נמצא במי שנהנה מיגיע כפו, ועל זה אמר גדול הנהנה מן יגיע כפו לפי שיש לו מרת האהבה מן ירא שמים שאין לו רק מרת היראה, ועיין בפרק בן זומא.

מרת זאת היא מרת ההסתפקות היה מיוחד בה אברהם שהיה לו מרת ההסתפקות, שלא היה רוצה לקבל שום דבר אף כי היה ראוי לו לקבל כאשר הציל המלכים שאמר אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר